

SPIS TREŚCI

- List od Józefa Sebesty, Marszałka Województwa Opolskiego* 5
List od JM prof. dr. hab. Jerzego Skubisa, Rektora Politechniki Opolskiej 7
Stacja Opolszczyzna. Refleksje prof. Jerzego Skubisa 9
Od redakcji 11
Adam WIERCIŃSKI – *O ekspatriantach i wypędzonych* 13

Szkice i rozprawy

Z kart historyków

- Elżbieta TRELA-MAZUR – *Bagaż doświadczeń kresowych* 23
Bogdan CIMAŁA – *Uwarunkowania wysiedleń Polaków z Kresów* 37
Danuta KISIELEWICZ – *Weryfikacja narodowościowa i problemy osadnictwa w działalności wicewojewody śląskiego Arki Bożka* 47
ks. Andrzej HANICH – *Powojenna „repatriacja” Polaków z Kresów Wschodnich na Śląsk Opolski* 57
Arkadiusz SZYMCZYNA – *Działalność osadnicza Punktu Etapowego Państwowego Urzędu Repatriacyjnego w Głubczycach w latach 1945–1947* 69
Ksawery JASIAK – *Kresowi „żołnierze wyklęci”. Wspomnienia o kpt. Marianie Niżankowskim ps „Junosza”* 79

Perspektywy badawcze

- Elżbieta DWORZAK – *Mieszkańcy Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej na ziemi opolskiej po 1945 r. Pochodzenie, rozmieszczenie i liczebność* 91
Tomasz SITNIK – *Z badań nad dziedzictwem kulturowym Kresowiaków* 95
Magdalena GÓRNIAK – *Osadnictwo w Starym Lesie po 1945 r.* 101
Krzysztof Kleszcz – *Gwara kresowa na Śląsku Opolskim* 111

Kresowianie na Opolszczyźnie

- bp Jan KOPIEC – *Kresowi biskupi w Opolu* 119
Anna RAJCHEL – *Ksiądz proboszcz Edward Kucharz – duszpasterz Kresowian w Opolu* 127
Antoni GUZIK – *Udział Kresowian w powstaniu i rozwoju Politechniki Opolskiej* 135
Jerzy DUDA, Dariusz DZIOŃEK – *Kresowe rody nauczycielskie w Opolu* 141
Janina KOŚCIÓW – *Bibliotekarze kresowi na Śląsku Opolskim* 149
Elżbieta TRELA-MAZUR – *Tradycje leśnictwa kresowego* 157
hm. Andrzej DOBRZYŃSKI – *Kresowiaci w harcerstwie opolskim* 165
ks. Adam SZUBKA – *Dzieje obrazu Matki Bożej Bolesnej z Monasterzysk w Bogdanowicach”* 169
Elżbieta DWORZAK – *Dzieje obrazu Matki Boskiej Patronki Sybiraków z Grodzka* 173

Wspomnienia i dokumenty

Kresowianie o sobie

- Władysław ŻOŁNOWSKI – *Exodus wymuszony przez mocarstwa* 181
Andrzej SKIBNIEWSKI – *Kuferek z pamiątkami* 193
Adam FREJ – *Wolne miasto królewskie Busk* 203
Jerzy HICKIEWICZ – *70. rocznica tajemnicy Czarne Lasu. Moje młodzieńcze wspomnienia ze Stanisławowa* 209

- Czesława MYKITA-GLENSK – *Lwów-Kluczbork-Opole* 213
 Danuta SCHETYNA – *Ze wspomnień rodzinnych. Zbigniew Schetyna 1924–1990 r.* 221
 Józef BYCZKOWSKI – *Moja droga do Polski* 225
 Anna KOWNACKA-GÓRAL – *Pierwsze lata na Śląsku* 233
 Tadeusz BEDNARCZUK – *Na Tarnopolszczyźnie zostawiłem swoje serce i duszę* 239

Kresowianie w pamięci kronikarzy

- Stanisław Sławomir NICIEJA – *Stanisławów i stanisławowianie* 247
 Stanisław Sławomir NICIEJA – *Nadwórnianie na Śląsku Opolskim* 253
 Arkadiusz SZYMCZYNA – *Bronisława Bołtuć. Wspomnienia deportowanej na Syberię 10 lutego 1940 r.* 261
 Milena J. KALCZYŃSKA – *Wędrownia Józefa Konopackiego z Kamionki Strumiłowej przez świat do Opola* 267
 Krzysztof KLESZCZ – *Relacje ekspatriantów z Bilki Szlacheckiej i Bilki Królewskiej* 271
 Sylwia SOCHA – *Przeżyłem – Ludwik Doliszny z Podola* 279
 Marek P. CZAPLIŃSKI – *Wspomnienia mojej babci wilnianki – Jadwigi Malik* 283
 Paweł SZYNKLER – *Stefania Bosa z Zarudzia na Wołyniu* 287
 Maria KALCZYŃSKA – *Tradycje pielgrzymkowe Kresowian.*
Wyprawa na Kresy Południowo-Wschodnie (czerwiec–lipiec 2010) 289

Informator kresowy

Instytucje pielęgnujące pamięć o Kresach

- Elżbieta DWORZAK, Małgorzata GOC – *Tematyka kresowa w działalności Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu* 307
 Janina BAJ – *Muzealne spotkania z Kresami w Kluczborku* 313
 Przemysław HARUPA – *Oddział Opolski Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” – kultywowanie pamięci o Kresach* 317
 Halina NABRDALIK – *Radio Opole a tematyka kresowa* 323

Stowarzyszenia kresowe

- Irena KALITA, Jerzy DUDA – *Opolski Oddział Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich (1988–2010)* 329
 Mieczysław MADZIEWICZ – *Współpraca Opola z Wileńszczyzną i perspektywy jej rozwoju* 337
 Halina ANTONOWICZ – *Informacja o działalności Kresowian w Brzegu* 341
 Katarzyna MALER – *Inicjatywy kresowe głubczyczan* 343
 Alicja NOCŃ – *Informacje o działalności Oddziału Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w Kędzierzynie-Koźlu* 347
 Wanda GRAJEWSKA – *Nyski Oddział Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich* 349

Bibliografie i wykazy

- Weronika PAWŁOWICZ – *Kresowiana w polskich bibliotekach cyfrowych* 355
 Jolanta KOŁODZIEJSKA – *Wykaz organizacji i stowarzyszeń kresowych oraz instytucji województwa opolskiego kultywujących pamięć o Kresach* 365
 Summary – *Eastern borderland expatriates in Opole Silesia* 370
 Indeks nazwisk 371
 Indeks miejscowości 383

Monografia zawiera zróżnicowaną tematycznie paletę tekstów wpisujących się w kanon ważnych studiów etnohistorycznych, stanowiących istotne źródło dla innych badaczy oraz walor poznawczy dla osób zainteresowanych wzbogaceniem wiedzy o powojennych dziejach Ziemi Opolskiej wraz z ożywczą wymianą kulturowych wartości jej mieszkańców, czyli ludności autochtonicznej i przybysz z Kresów Wschodnich.

fol. Małgorzata Lukaszewicz

Żyjemy w czasach umacniania się Unii Europejskiej i propagowania przez jej struktury narodowego dziedzictwa cywilizacyjnego, wiedzy o społecznościach lokalnych oraz ich tradycjach kulturowych. Ten wątek należy przede wszystkim do zadań władz samorządowych i oświatowych, muzeów, instytucji nauki i kultury, stowarzyszeń regionalnych, wydawców i sponsorów w określonych krajach. Należy mieć świadomość, że na tej bogatej faktografii zrodzonej z inspiracji i w efekcie pracy tych instytucji oraz konkretnych osób opiera się siła spójności związków interesnicznych i kulturowych w tzw. *małych ojczyznach*.

W ten nurt wpisuje się omawiane wieloautorskie studium, jakich do tej pory niewiele pojawiło się w naszej literaturze. Tym większe więc uznanie należy się inspiratorom i twórcom dzieła oraz instytucjom wspierającym urealnienie ich pomysłu.

Należy sądzić, że książka zostanie przyjęta z przychylnością przez szeroki krąg czytelnicy, w którym nie zabraknie też nauczycieli szkół powszechnych, średnich i wyższych. Do realizacji wspomnianych już unijnych programów kształtowania wiedzy o regionie książka ta nadaje się wyśmienicie i stanowić będzie istotny przyczynek do dyskusji nad kulturą i świadomością etniczną w globalizującym się świecie. Jej wartość merytoryczna, oryginalność i wielość unikatowych wątków zadecyduje, że nie pozostanie ona bez czytelniczego odbioru i szerokiego rezonansu, trafiając nie tylko do naukowego obiegu, wywołując spory i dyskusje w gronie antropologów kultury, etnologów, historyków i innych badaczy zajmujących się problematyką kultury i tożsamości społeczności lokalnych.

Pojawienie się tego studium jest nowym wyzwaniem dla badaczy, ponieważ rozpatrywana w nim problematyka jest znacznie szersza niż standardowa historiografia.

Mam też nadzieję, że lektura tego wielotematycznego dzieła zrodzi wiele nowych pomysłów badawczych i edytorskich, które moim zdaniem powinny być przedmiotem naukowej dyskusji i merytorycznych refleksji. A to wystarczy, by wysiłek pomysłodawców, autorów i redaktorów ocenić jako zasługujący na uznanie i pozytywną ocenę.